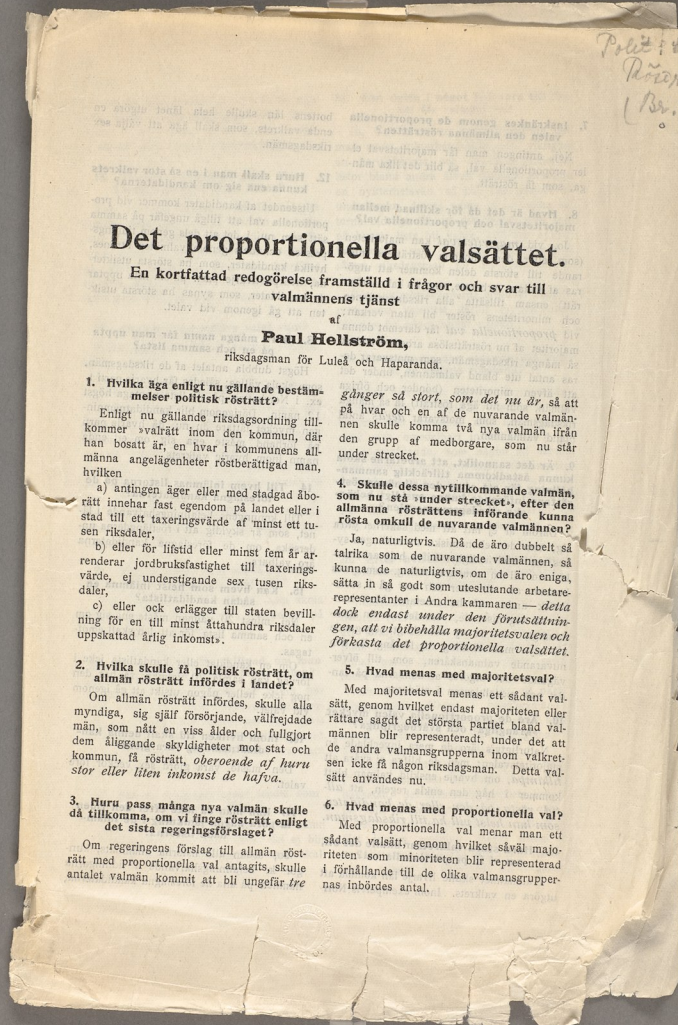

Hellström, Paul

Det proportionella valsättet. :

Det proportionella valsättet.

En kortfattad redogörelse framställd i frågor och svar till valmännens tjänst

Paul Hellström,

riksdagsman för Luleå och Haparanda.

1. Hvilka äga enligt nu gällande bestämmelser politisk rösträtt?

Enligt nu gällande riksdagsordning tillkommer rösträtt inom den kommun, där han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken

a) antingen äger eller med stadgad äbo-rätt innehar fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst ett tusen riksdaler,

b) eller för lifstid eller minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande sex tusen riksdaler,

c) eller ock erlägger till staten beviljning för en till minst åttahundra riksdaler uppskattad årlig inkomst.

2. Hvilka skulle få politisk rösträtt, om allmän rösträtt infördes i landet?

Om allmän rösträtt infördes, skulle alla myndiga, sig själf försörjande, välfredjade män, som nått en viss ålder och fullgjort dem äliggande skyldigheter mot stat och kommun, få rösträtt, oberoende af huru stor eller liten inkomst de hafva.

3. Huru pass många nya valmän skulle då tillkomma, om vi finge rösträtt enligt det sista regeringsförslaget?

Om regeringens förslag till allmän rösträtt med proportionella val antagits, skulle antalet valmän komma att bli ungefär tre

gångr så stort, som det nu är, så att på hvar och en af de nuvarande valmännen skulle komma två nya valmän ifrån den grupp af medborgare, som nu står under strecket.

4. Skulle dessa nyttillkommande valmän, som nu stå under strecket, efter den allmänna rösträttens införande kunna rösta omkull de nuvarande valmännen?

Ja, naturligtvis. Då de äro dubbelt så talrika som de nuvarande valmännen, så kunna de naturligtvis, om de äro eniga, sätta in så godt som uteslutande arbetare-representanter i Andra kammaren — detta dock endast under den förutsättningen, att vi bibehålla majoritetsvalet och förkasta det proportionella valsättet.

5. Hvad menas med majoritetsval?

Med majoritetsval menas ett sådant val-sätt, genom hvilket endast majoriteten eller rättare sagt det största partiet bland valmännen blir representeradt, under det att de andra valmansgrupperna inom valkretsen icke få någon riksdagsman. Detta val-sätt användes nu.

6. Hvad menas med proportionella val?

Med proportionella val menar man ett sådant val-sätt, genom hvilket såväl majoriteten som minoriteten blir representerad i förhållande till de olika valmansgruppernas inbördes antal.

Tryck 53 E d Br. 1905

Tillkomstår 1905.

Digitaliserad år 2015

National Library
of Sweden

Politik
Röster
(Br.)

Det proportionella valsättet.

En kortfattad redogörelse framställd i frågor och svar till
valmännens tjänst

af
Paul Hellström,

riksdagsman för Luleå och Haparanda.

1. Hvilka äga enligt nu gällande bestämmelser politisk rösträtt?

Enligt nu gällande riksdagsordning tillkommer »valrätt inom den kommun, där han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken

a) antingen äger eller med stadgad åbo-rätt innehar fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst ett tusen riksdaler,

b) eller för lifstid eller minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande sex tusen riksdaler,

c) eller ock erlägger till staten bevil-ning för en till minst åttahundra riksdaler uppskattad årlig inkomst».

2. Hvilka skulle få politisk rösträtt, om allmän rösträtt infördes i landet?

Om allmän rösträtt infördes, skulle alla myndiga, sig själf försörjande, välfrejdade män, som nått en viss ålder och fullgjort dem åliggande skyldigheter mot stat och kommun, få rösträtt, *oberoende af huru stor eller liten inkomst de hafva.*

3. Huru pass många nya valmän skulle då tillkomma, om vi finge rösträtt enligt det sista regeringsförslaget?

Om regeringens förslag till allmän röst-rätt med proportionella val antagits, skulle antalet valmän kommit att bli ungefär tre

gånger så stort, som det nu är, så att på hvar och en af de nuvarande valmän-nen skulle komma två nya valmän ifrån den grupp af medborgare, som nu står under strecket.

4. Skulle dessa nytillkommande valmän, som nu stå under strecket, efter den allmänna rösträttens införande kunna rösta omkull de nuvarande valmännen?

Ja, naturligtvis. Då de äro dubbelt så talrika som de nuvarande valmännen, så kunna de naturligtvis, om de äro eniga, sätta in så godt som uteslutande arbetare-representanter i Andra kammaren — *detta dock endast under den förutsättningen, att vi bibehålla majoritetsvalen och förkasta det proportionella valsättet.*

5. Hvad menas med majoritetsval?

Med majoritetsval menas ett sådant val-sätt, genom hvilket endast majoriteten eller rättare sagt det största partiet bland val-männen blir representeradt, under det att de andra valmansgrupperna inom valkret-sen icke få någon riksdagsman. Detta val-sätt användes nu.

6. Hvad menas med proportionella val?

Med proportionella val menar man ett sådant valsätt, genom hvilket såväl majoriteten som minoriteten blir representerad i förhållande till de olika valmansgrupper-nas inbördes antal.

7. Inskränktes genom de proportionella valen den allmänna rösträtten?

Nej, antingen man får majoritetsval eller proportionella val, så blir det lika många, som få rösträtt.

8. Hvad är det då för skillnad mellan majoritetsval och proportionella val?

Jo, vid *majoritetsval* kan majoriteten (som efter den allmänna rösträttens införande till största delen kommer att utgöras af sådana arbetare, som nu sakna rösträtt) ensam tillsätta alla riksdagsmännen och minoritetens röster bli utan verkan; vid *proportionella val* får däremot denna majoritet af nu rösträttslösa arbetare endast så många riksdagsmän, som motsvarar deras antal ute bland valmännen, under det att äfven minoriteten (bönder och öfriga valmän, som nu äga rösträtt) få så många riksdagsmän, som motsvarar *deras* antal bland valmännen.

9. Är det sannolikt, att arbetarne skola kunna åstadkomma tillräcklig sammanhållning för att efter den allmänna rösträttens införande kunna ensidigt behärska riksdagsmannavalen?

Därom är ej lätt att med säkerhet yttra sig, men den ekonomiska utvecklingen synes med nödvändighet drifva hela arbetareklassen till en sammanslutning, som synes komma att allt mer och mer gå i socialistisk anda; och ha arbetarne blott hunnit bli organiserade, vore det mer än egenomligt, om de ej obevekligt begagnade sin nya maktställning till förfång för den nuvarande valmanskåren, som till öfvervägande del utgöres af bönderna på landet och medelklassen i städerna.

10. Äro de proportionella valen mycket »krångliga» och svårbegripliga?

Naturligtvis äro de mera invecklade än majoritetsvalen; men de blifva ej svåra att *tillämpa*, om hvarje enskild valman blott kommer i håg den enkla regeln, att *alltid rösta på den eller de kandidater, som han helst vill ha till riksdagsman*.

11. Huru stora valkretsar skulle det bli, om vi få proportionella val?

I allmänhet skulle hvarje län komma att utgöra en valkrets. Inom exempelvis Norr-

bottens län skulle hela länet utgöra en enda valkrets, som skall äga att välja sex riksdagsmän.

12. Huru skall man i en så stor valkrets kunna ena sig om kandidaterna?

Utseendet af kandidater kommer vid proportionella val att tillgå ungefär på samma sätt som nu, i det att dels genom tidningspressen och dels genom valmötens uttrönes, hvilka kandidater, som ha största utsikterna, hvarpå hvarje parti på sin lista upptar de kandidater, som synas ha största utsikten att gå igenom vid valet.

13. Huru många namn får man uppta på en och samma lista?

Högst dubbla antalet af de riksdagsmän, som skola väljas; således får hvarje parti t. ex. i Norrbotten på sin lista upptaga högst 12 namn. Därigenom blir kandidatnämningen mycket lättare än nu, då hvarje parti på förhand måste ena sig om ett enda namn inom hvarje valkrets.

14. Till hvem inlämnas listorna på de föreslagna kandidaterna?

Till konungens befallningshafvande i länet, som är skyldig att i röstlängderna undersöka, om de föreslagna kandidaterna äro valbara.

15. Kan hvem som helst inlämna en sådan kandidatlista?

Nej, minst 20 valmän måste ena sig om en och samma lista, för att den skall emottagas.

Om en kandidat eller kandidatlista icke i förväg kan samla 20 valmän, så har den nog icke heller någon utsikt att gå igenom vid valet.

16. Inom hvilken tid skall denna kandidatnämning vara gjord?

Den måste vara gjord sex veckor före valet.

17. Kan man då icke efter den tiden få göra någon jämkning i de inlämnade listorna?

Jo, sedan alla listorna inlämnats, kungör k. befallningshafvande i tidningarna namnen på alla de föreslagna kandidaterna,

och om de olika valmansgrupperna då vilja göra några sammanslagningar eller jämkningar i sina listor, så ha de tre veckor på sig att göra sådana hopjämkningar.

18. Får ett och samma namn förekomma på flere olika listor?

Nej, ett och samma namn får vid det slutliga valet icke stå på mer än en enda lista. Kandidaterna skola själfva skriftligen uppgifva, på hvilken lista de vilja stå kvar. Nekar en föreslagen kandidat att göra detta, uppföres hans namn å särskild lista efter de andra listorna.

19. Hvarest äger själfva valet rum?

Valet äger rum på de vanliga vallokalerna.

20. Huru går det till vid valet?

Valmannen in finner sig i vallokalen, går fram till valförrättaren och emottager af honom den för hela länet gemensamma tryckta valsedeln, på hvilken *alla* de inlämnade listorna finnas tryckta, och stryker sedan med blåkrita under namnet på den eller de personer, som han för sin del önskar invälja i riksdagen, hvar på han viker ihop valsedeln, som nedlägges i valurnan.

21. Får man vid valet rösta på huru många kandidater man vill?

Nej, endast på så många, som skola väljas, således exempelvis i Norrbotten på *högst* sex kandidater.

22. Hvad gör det för skillnad, om man stryker under ett eller flera namn?

Om man stryker under *ett* namn, har man gifvit detta namn hela sin röst; stryker man under *två* namn, har man gifvit hvardera namnet en half röst; stryker man under *tre* namn, har man gifvit hvardera en tredjedels röst, o. s. v.

23. Får man stryka under namn, som stå på olika listor?

Ja, man får stryka under hvilka namn på valsedeln man vill, bara det ej blir flere än antalet riksdagsmän, som skall väljas.

24. Kan detta i något fall vara till fördel för valmännen?

Ja, om t. ex. en nykterhetsvänlig valman anser nykterhetsfrågan vara viktigare än partifrågorna och de olika partiernas listor bland andra äfven upptaga hvardera en nykterhetsvän, så kan han genom att understryka dessas namn på de olika listorna bidra till att det ibland dem, som på hvarje lista bli valda, just blir nykterhetsvännen, som i första rummet går in såsom riksdagsman för det ifrågavarande partiet.

För nykterhetsvännerna erbjuder det proportionella valsättet därför mycket större fördelar än något annat valsätt.

25. Hvar sker sedan sammanräkningen af de afgifna rösterna?

Sedan alla röster afgifvits å en vallokal, inläggas alla de afgifna röstsedlarna i ett kuvert, som förseglas med flera valmäns sigill och omedelbart insändes till k. befallningshafvande, som någon tid därefter inför öppna dörrar och under allmänhetens kontroll sammanräknar rösterna och summerar ihop, huru många röster, som afgifvits dels på hvarje särskild kandidat och dels på hvarje särskild kandidatlista.

26. Efter hvilken grund fördelas sedan platserna emellan de olika listorna (partierna)?

Fördelningen af platserna mellan de olika listorna (partierna) sker efter den grunden, att hvarje röstetal, som ger ett parti en plats i riksdagen, skall gifva äfven hvarje annat parti, som förfogar öfver samma röstetal, en plats.

Om t. ex. 900 röster gifva ett parti 3 riksdagsmän, således 1 riksdagsman för hvarje röstetal å 300 röster, skall hvarje annat parti också ha en riksdagsman för hvarje röstetal å 300 röster.

Om, för att taga ett annat exempel, i Norrbotten, där det skall väljas 6 riksdagsmän, det frisinnade partiets lista fått på alla listans kandidater inalles omkring 3 000 röster, det konservativa partiets lista fått inalles omkring 2 000 röster, och socialisternas lista omkring 1 000 röster, så skola således de frisinnade ha 3 riksdags-

män, de konservativa 2 och socialisterna 1 riksdagsmän.

Denna uträkning göres under offentlig kontroll af k. befälningshafvande.

27. Enligt hvilken grund utses sedan inom hvarje lista de riksdagsmän, som listan (partiet) har rätt att få?

Inom hvarje lista uttagas till riksdagsmän den eller de bland listans kandidater, som fått de flesta rösterna.

28. Hvilka praktiskt-politiska fördelar skulle de proportionella valen medföra?

De proportionella valen skulle medföra de praktiska fördelarna

1:o) att vi finge en rättvis valmetod, i det alla mera betydande meningsgrupper inom landet blefve representerade i Andra kammaren, oberoende af huru partiställningarna inom landet i en framtid kunna komma att gestalta sig;

2:o) att vi finge säkerhet för, att *hemmansägareklassen* icke efter den allmänna rösträttens införande blefve alldeles undanträngd af de manstarka arbetareskaror, som då finge rösträtt;

3:o) att vi finge en stor utsikt till att äfven få en *reformerings af Första kammaren*, därigenom att de frisinna de då med hopp om framgång kunde uppta fordran på och genomdrifva proportionella val äfven vid val till Första kammaren och vid de kommunala valen.

29. Är det då sannolikt, att Andra kammaren efter införande af allmän rösträtt med proportionella val skulle bli mera konservativ än den nu är och därigenom stärka Första kammarens maktställning vid de gemensamma voteringarna?

Nej, landtmannapartiet, som är Andra kammarens konservativa parti, förfogar nu öfver omkring 100 röster, under det att det konservativa partiet, sedan vi fått pro-

portionella val, beräknats komma att förfoga öfver *högst* 41 å 42 röster.

30. Finns det några utsikter för införande af proportionella val äfven till riksdagens Första kammare?

Säkerligen. Har Första kammaren varit med om att utdöma majoritetsvalen såsom orättvisa och godkänt de proportionella valen, då det gäller val af Andra kammaren, så kan den i längden icke neka att taga konsekvenserna här af äfven vid val till Första kammaren. Under alla omständigheter torde den lättare gå med där på än på att antaga allmän rösträtt utan proportionella val.

31. Har rösträttsfrågan någon utsikt att under instundande treårsperiod vinna sin lösning, om de proportionella valens motståndare nu afgå med segern?

Sannolikt icke. Rösträttsfrågan kan icke lösas utan *samstämmiga* beslut af både Första och Andra kammaren. Men då Första kammaren nu erbjudit sig att antaga ett förslag om *allmän, lika och direkt rösträtt* vid val till Andra kammaren, men med en sådan *valmetod*, att äfven de *nuvarande* valmännens intressen blifva tillgodosedda vid sidan af de dubbel så många nya valmännens intressen, så är det mycket sannolikt, att den anser sig äga både moralisk och politisk rätt att vidhålla denna sin ståndpunkt. Och utan Första kammarens bifall går ett rösträttsförslag aldrig igenom, huru galet vi än må anse detta sakförhållande vara.

32. Hafva vi då här i landet råd att, af ovilja mot det proportionella valsättet, uppskjuta och motverka genomförandet af en rösträttsreform, hvarigenom den nuvarande valmanskåren skulle komma att tredubblas?

Det är på den frågan, som valmännen själfva vid höstens val skola afgifva sitt svar.

